№ 15 (פּערטע: יאָרגאַנג) פּרייז 10 גראָשן BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

נאַציאָנאַל געזעלשאַפטלעך וואָכנבלאַט פאַר ביאַלע-פּאָדל. און אומגעגנט.

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT"
Biała-Podl., Grabanowska 39.
Konto rozrach. № 1.
Skrz. poczt. 26.

Biała-Podlaska, dnia 23 kwietnia 1937 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פּ' אחרי-קדושים תרצ"ז, 23 אַפּריל.

פעסטשטעלונג

צוליב דעם וואָס אין שטאָט האָבן זיך פאַרשפּרייט קלאַנגען, דאָס איך ליקווי-דיר מיין געשעפט און צי מיר אַריבער קיין וואַרשע, שטעל איך פעסט, אַז

די קלאַנגען זענען פאַלשע

איך פאַרבלייב ווי ביז איצט אין ביאַלע און האָב נישט בדעה צו ליקווידירן מיין געשעפט.

מיט אַכטונג (–) **רחל וואַרם**

באַקאַנטמאַכונג

די לאַנגיעריקע פאַבריק פון סאָדע-וואַסער און לימאָניאַדע

אייגנטימער **יצחק קאַהאַן**

מאַכט באַקאַנט אַלע אירע אָפּנעמער, דאָס די פאַבריק איז איינ-געאָרדנט לויט די נייעסטע דערגרייכונגען:

סוגנען אַריינגעשטעלט געוואָרן
נייע מאַשינען און פילטערס

די פאַבריק איז פאַרזען מיט אַ מאָטאָר פּאָמפּע, וועמענס וואַסער ווערט גענוצט אין דער היגער אַעראָפּלאַנען-פאַבריק.

מיין אונטערנעמונג אַרבעט פאַרשידענע געטראַנקען ווי:

קוואַס **„מאַנקאָ"** קוואַס **„אוואַצאָווע"**

פאַרשידענע לימאָניאַדעס און אָראַנזשאַדעס

„טיגאַלקאָ" „קאַהאַנאָווע"

דעריבער טרינקען אַלע וואַסער, לימאָניאַדע אָראַנזשאַדע נאָר פון מיין פאַבריק.

מיט אַכטונג
יצחק קאַהאַן.

אַכטונג סוחרים!

זונטאָג דעם 25 ה. ח. פינפט לעך 8 אָוונט ווערט פּאָדקו-מען אין לאָקאַל פון סוחרים פאַריין (גראַבאַנאָווער 10)

אַ גרויסע פאַרזאַמלונג

וועגן שטייערן-ענינים

קומט מאַסנווייז!!!

די פאַרוואַלטונג פון סוחרים-פאַריין אין ביאַלע.

„KINO MIEJSKIE"

פּרעזענטירט ביז דעם 24 ד. מ. איינשליסלעך,

די אַרטיסטן

מאַריאָן דאַוועס און קלאַרק גאַבל

און דער פרייליכער קאָמעדיע א. נ.:

„KAIN I MABEL"

איבערן פּראָגראַם:

אַ קורץ מעטערדיקן פילם „Wesoły Biegun", ווי אויך די „פּאַט"-אַקטואַליען.

אָנפאַנג פון די סעאַנסן 5 און 7.

ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין ביאַלע

מעלדונג.

פרייטאָג דעם 30-טן ה. מ. ווערט פאָרקומען די

אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג

פון דער אָרגאַניזאַציע

מיט פאָלגנדן טאָג-אָרדנונג:

א. דערעפנונג.
ב. לייענען דעם פּראָטאָקאָל פון דער פאָריקער אַלג. פאַרזאַמלונג.
ג. וואַלן פון אַ פאַרזאַמלונגס-פאָרזיצער.
ד. באַריכט פון דער אָרג. - טעטיקייט, קרן-קימת און קרן-היסוד, ביבליאָטעק און געזעלשאַפט „תרבות".
ה. דיסקוסיע איבער די באַריכטן.
ו. וואַלן פון אַ פאַרוואַלטונג, רעוויזיאָנס - קאָמיסיע און חברים-געריכט.
ז. פרייע פאָרשלאַגן.

אַלע חברים, וועלכע האָבן נאָך נישט באַנייט זייערע מיטגלידס קאַרטן פאַרן יאָר 1937 אָדער האָבן פאַר זיי נישט באַצאָלט, דאַרפן עס דערלעדיקן אין פאַרלויף פון דער וואָך אין קאַנצעלאַריע ווייל צו דער פאַרזאַמלונג **נישט צוגעלאָזט ווערן.**

באַמ.: דאָס אָרט ווו די פאַרזאַמלונג וועט פאָרקומען ווי אויך די שעה, וועט באַזונדער געמאָלדן ווערן.

אונזער ליבער טאָכטער **חוה'לע**

צו אירע תנאים מיט ה' **חיים יאַבלאָנקאַ**

ווינטשן מיר איר אַ האַרציקן מזל-טוב.

עלטערן און ברודער קאָווע.

ברכת מז"ט חמה ובלבבה אנו מגישים למשפחת פרידמאַן לרגלי ארושי אחותם מרת הדס עם ב"ג מר נפתלי קאַגאַן.

פ. ריבאַק ומשפחתו,

אונזער ליבער שוועסטער הדס!

צו אייערע תנאים

מיט ה' נפתלי קאַגאַן (קאָוועל)

ווינטשן פיל גליק און צופרידנהייט

ראָזע וויינשטיין און אברהם פרידמאַן.

פאַמיליע שיינשניידער (בריסק).

אונזער ליבער שוועסטער און שוועגער הדס צו אירע תנאים מיט ה' נפתלי קאַגאַן ווינטשן פיל גליק און צופרידנהייט

ברודער, שוועגערין און פאַמיליע (בריסק).

אונזער ליבער שוועסטער און שוואָגער שיינשניידער! צום געבורט פון זייער

זונעלע

– אַ גרינג דערציונג – ווינטשן

ראָזע וויינשטיין, אברהם פרידמאַן.
פאַמיליע קאַגאַן (קאָוועל).
פאַמיליע פרידמאַן (בריסק).

סל מלא ברכות אנו שולחים למשפחת שיינשניידער להולדת **בנם**,

יזכו לגדלו לתורה ולחופה ומע"ט

ברוב עושר ואושר.

פ. ריבאַק ומשפחתו.

יידישע גמינע-פאַרוואַלטונג אין ביאַלע.

די פאַרוואַלטונג פון דער יידישער גמינע אין ביאַלע מעלדעט דערמיט אַז

דער פּרייז פאַר כשר-פלייש איז 1 זל. פאַר אַ קילאָ

מער ווי די פּרייז דאַרף קיינער נישט צאָלן.

די פאַרוואַלטונג.

מעלדונג.

פון מאָנטאָג דעם 26-טן אַפּריל ד. י. וועט מען קריגן צו קויפן דאָס געבעקס פון דער **טערקישער בעקעריי** ביי מיר אין געוועלב פּלאַץ - וואָלנאָשטשי 8.

דאָס געבעקס געפינט זיך אונטער דער השגחת הנאמן ר' שלמה אורבאַך

משה אָפּנהייט.

אַכטונג! אַכטונג!

צו דער ביאַלער יידישער באַפעלקערונג:

מיר מאַכן באַקאַנט, אַז אונזער **פאַבריק פון סאָדע-וואַסער און פרוכטן-געטראַנקען,** וועלכע איז געגרינדעט לויט דער נייסטער היגיענע און טעכניק,

אַרבעט אויס די געשמאַקסטע געטראַנקען,

וועלכע זענען אַ חוץ געשמאַק און נאַרהאַפטיק פאַר בלוט אָרימע.

ביטע אין אַלע פרוכטן געשעפטן פאָדערן אונזערע אויסאַרבעטונגען

אַכטונג געבן אויף אונזערע באַלאָנען, וועלכע זענען פאַרזען מיט אַ ספּעציעלן צייכן פון אונזער פאַבריק.

מיט אַכטונג:

מעכאַנישע סאָדע-וואַסער פאַבריק א. נ.:

„זדרוי-פּאָדלאַסקי"

באַקאַנטמאַכונג!

איך טייל מיט אַז **שבת** דעם 24 ה. ח. 4 אַזייגער נ. מ. וועט אין בית - המדרש גערעדט ווערן וועגן דער

כשרות-פראַגע ביי די יידישע קצבים אין ביאַלע

ווו סיועלן אויפגעדעקט ווערן סקאַנדאַלעזע זאַכן פון דער זייט פון די קאָנ-צעסיאָנירטע יאַטקעס.

סווערן אויפגעפאָדערט צו זיין אָנוועזנד פאָרשטייער פון ראַבינאַט, יידישע גמינע, שוחטים און פאָרטרעטער פון אַלע שטיבלעך און בתי-מדרשים, ווי אויך פאַראינטערעסירטע פּערזאָנען פון דער וואָליע.

חיים יואל אָדלערשטיין

יאַטקע - אייגנטימער יאַטקאָווע 3.

„KAIN I MABEL" i „WESOŁY BIEGUN" אין Kino Miejskie

ווער איז גערעכט?

(אַרום דעם ענין שפּיטאַל)

נאָכן גרויסן אַלאַרם, נאָכן צוזאָגן אַליין גז רעמאָנטירן און עפענען דעם שפיטאַל, איז געלונגען טיילוויז „אָפּשרייען“ די געפאַר פון צונומען ביי אונז דעם שפּיטאַל. צי וועלן מיר דעם צוזאָג דערהאַלטן, צי וועלן מיר דעם שפּיטאַל כסדר האָבן, אַלס טעטיקן אָדער אַלס אַזעלכן אַרום וועמען מטומלט, אַלאַרמירט, און מער גאָרנישט?

•

ווער איז שולדיק וואָס דער שפּיטאַל איז געשלאָסן געוואָרן? די היינט הערשנדע מערהייט זאָגט, אַז די אָפּאָזיציע מיט איר סאַבאָטירן די קהלה-באַשלוסן פון פינאַנסיעלן נאַטור; די אָפּאָזיציע דאַקעגן מיינט, אַז די מערהייט, וועלכע האָט נישט אויסגענוצט דאָס, וואָס סאיז געלעגן אין איר מאַכט און די קהלה-ענינים טראַקטירט „צו היימישלעך“ קענגנזייטיקע פאַרווורפן מאַכן זיך איצט די צדדים. איינער זאָגט: די רייכע הויז-באַזיצער און פראַצענטניקעס צאָלן גאָרנישט; דער צווייטער ווייזט אָן, אַז נאָר רייכערע סוחרים צאָלן צו 50 זל. אַ יאָר“, ווייל זיי האָבן געהאַט ווער סואַל זיי פאַרטיידיקן בעת פון דער זעלבער בראַנזשע צאָלט אַן אַנדערער טאָפּלט, צוליב דעם איינעם מאַטיוו וואָס יענער האָט נישט געהאַט קיין „מליץ יושר“ דאָרט.

רייכע האַנטווערקער צאָלן נישט „אויס פּרינציפּ“, באַאמטע גוט סיטוירטע וואָס פאַרדינען ווייניקסטנס אַזויפיל ווי אַ דורכשניטלעכער קרעמער צאָלן צו 10 — 5 זל. בעת אין דער ענלעכער פאַרדינסט-לאַגע קרעמער צאָלט 50-60 זל. באַיאַזאַ צושטאַנד, ביי אַזאַ „יושר“ איז נישט קיין וווּנדער, וואָס דער שפּיטאַל איז געשלאָסן געוואָרן.

אין דעם פאַל זענען ביידע צדדים גרעכט. גרעכט איז די אָפּאָזיציע, אַז די מערהייטס-מענטשן האָבן נישט געצאָלט און אויך איז די מערהייט גרעכט, אַז די אָפּאָזיציע האָט סאַבאָטירט און נישט דערלאָזט צו אַ נאָרמאַלער טעטיקייט פון דער פאַרוואַלטונג. ביידע צדדים זענען אָבער נישט גרעכט, ווען סהאַנדלט זיך אין אַזוי גערופענעם „אָבדינגען“ און דורך דעם פאַרוואַנדלען די קהלה אין אַ פּערדס-מאַרק און דעם עטאַט ווי אַן אַרטיקל ביי וועלכן די הענדלער פּאַטשן זיך אין די הענט, לאָזן אַראָפּ פון דער פּרייז און ענדיקן... אין שענק ביי בראָנפן.

•

ווער איז שולדיק וואָס דער שפּיטאַל איז ווינטער נישט געעפנט געוואָרן?

ווייטער זענען דאָ צוויי מיינונגען. די מערהייט זאָגט, אַז די אָפּאָזיציע האָט אַגיטירט פאַרן נישט צאָלן די עטאַט-אַקאָנטעס און אַזוי אַרום אוממעגלעך געמאַכט דאָס עפענען דעם שפּיטאַל. די אָפּאָזיציע מיינט, אַז דאָס געלס פון די אַקאָנטעס איז שוין „אויפגעגעסן“ און דער שפּיטאַל איז ווייטער אין אורלויב, זיי זאָגן, אַז די אַקאָנטעס זענען גענומען געוואָרן בלויז צו עפענען דעם שפּיטאַל און — זענען פאַרנוצט געוואָרן אויף ווייניקער וויכטיקע צוועקן זיי ווייזן אָן, דאָס די מעות-חטים-אַקציע פון דער קהלה איז געווען איין גרויסער באַלאַגאַן. זיי דערמאָנען און ברענגען פאַקטן, אַז געקריגן האָבן אין דער ערשטער רייע נאָר האַנטווערקער (ווייזט אויס פּאָליטישע מאָטיוון) און אין דער צווייטער רייע פּראָפעסיאָנעלע בעטלער, אַלנפאַלס נישט די ווער סדאַרף פון אַדער אַקציע יאָ געניסן. דאָס געלט וואָלט מער נוצן געבּרענגט, ווען מפאַרווענדעט עס פאַרן שטיטאַל. דאָרט ווייניקסטנס טרעפט צום באַדערפטיקן נישט דורך קיין אומוועגן וואָס שמעקן מיט וואַל-אַגיטאַציע און — פאַרטייאישקייט.

מיר אַלס עפנטלעכע מיינונג זייענדיק אויפריכטיק ברעגגען מיר ביידנס טענות אַרום דעם ענין און באַמערקן בלויז:

אָן אונטערשיד ווער סאיז דאָ גרעכט איז אָבער איינס זיכער, אַז די קהלה אַלס גאַנצע איז אומגרעכט ווען זי האָט נישט באַוויזן איינצומאָנען גענוק געלט פון די עטאַט-אַקאָנטעס און דעם שפּיטאַל יאָ עפענען.

•

די איצט אַמטירנדיקע קהלה האָט אין ראַט און אין פאַרוואַלטונג אַ סטאַבּילע מערהייט. די מערהייט האָט געדאַרפט האָבן מוט און וויסן, אויב מען וויל זיין געזעלשאַפטלעך, אויב מען וויל אַרבעטן לטובת הכלל טאָר מען זיך נישט אָפּשרעקן פאַר שמערלען און בערלען. סאיז נאָך נישט געבוירן בוירן געוואָרן דער מענטש און די אינסטיטוציע וועלכער און ווו מען זאָל אַלעמען צופרידנשטעלן. קוים אָבער קענען זיי נישט זיך האַלטן ביי דעם פּרינציפּ, קוים אָבער ווילן זיי „מיט יעדן זיך לעבן גוט“ און יעדן פון די בעקאַנטע און פריינד זיין דאָרט אַ „פּלייצע“, דאַן נישט נאָר דער שפּיטאַל וועט זיין געשלאָסן און פּערסאָנאַלע חובות וועלן דערווייל וואַקסן, נאָר מען וועט דעם שפּיטאַל אינגאַנצן ביי אונז צונעמען און אויך דעם עטאַט וועט ווער אַנדערש... איינמאָנען צוגלייך מיט דער שחיטה.

די מענטשן דאַרפן זיך אַליין אַמאָל פרעגן צו וואָס זיי זענען געגאַנגען אין דער קהלה, צו צי ליקווידירן, צו צי דערהאַלטן דאָס וואָס אַנדערע פריערדיקע האָבן געבויט.

צייטווייליק איז דער שפּיטאַל אָפּגעשריגן געוואָרן צייטווייליק איז ער נאָך אונזער — צום עפענען, צו אויף לאַנג?

צו וועט ווייטער פאַרגעזעצט ווערן דער סיסטעם פון עטאַט דינגערייי? צו וועט זיך טאַקע אַרויסווייזן, אַז די אָפּאָזיציע איז אין ענין שפּיטאַל גערעכט?

קוים וו ע ט דער שפּיטאַל נישט געעפנט ווערן דאַן — זענען זיי זיכער גערעכט. מען וועט זיי מוזן מודה זיין עס.

עמ-קא.

צו דער שול-פראַגע

די פראַגע פון דער העבּרעאישער נאַציאָנאַלער שול ווערט אַוועקגעשטעלט פאַר דער נאַציאָנאַל געזאָנענער יידישער געזעלשאַפט אין דער גאַנצער שאַרפקייט. די שאַרפקייט פון דער פראַגע און צוגלייך די נויטווענדיקייט פון אויפשטעלן אַ העברעאישע „תּרבות“-שול אין פולן זין פון וואָרט, איז געקומען אין צוזאַמענהאַנג מיט — א) די פראַצעסן פאָליטישע פון אויסן און דאָס אויסקריסטאַליזירן זיך אין בולטער פאַרדרענגונגס-טענדענץ פון די יידישע מאַסן. ב) די אומאויפהערלעכע פּאופּעריזאַציע פון די יידישע מאַסן אין די גלות-לענדער.

• • •

צו דעם ספּעציפישן מצב פון דער יידישער יוגנט, וואָס ווערט אַרויסגעפירט אין לעבן מיט פאַרנעפּלטע פּערספּעקטיוון צו קינפטיקער עקאָנאָמישער איינאָרדנונג, מוז געפונען ווערן אַ אייגנאַרטיקער צוגאַנג, כדי זי, די יוגנט, זאָל באַוועלט ווערן מיט די נאַציאָנאַל-מענטשלעכע ווערטן און קאָנען זיין דער אומאונטערבּראָכענער טרעגער פון די נאַציאָנאַלע אויפגאַבן, פון דער ציוניסטישער פאַרווירקלעכונג.

• • •

סאיז קלאָר. סוואַקט אויף אַ יוגנט, וואָס איז אויסגעלייזדיקט פון יעזן נאַציאָנאַלן ווערט, סוואַקט אויף אַ יוגנט, וואָס דער דאַנסינג איז געוואָרן איר לעבנס-אינהאַלט און די קאָרטן דער אידעאַל. אויף אונז לויערן סכנות, דער אַרום איז נישט גלייכגילטיק צו אונז, ער איז פיינדלעך, מיר דאַרפן זיין פילפאַך געפאַנצערט, כדי מיר זאָלן קאָנען איבערווונדן. צי איז פאַראַן די גאַראַנטיע. אַז סוואַקט אויף אַ יוגנט וואָס איז גרייט צו דעם באַרוף?

מיר מוזן מיט באַדויערן פעסטשטעלן אַז נ יי ן!

מיר מוזן אונזער יעדע געזעלשאַפטלעכע אַרבעט טון מיט אַ פּערספּעקטיוו, וויסן די רעזולטאַטן, וואָס וועלן קומען נאָך דער אָנשטרענגונג און וואָסערע צילן זי וועט דינען.

• • •

די „תּרבות“-שול האָט גענומען אויף זיך די אויפגאַבע צו דערציען אַ שטאָלצן ייד און וועלטלעכן מענטש. דער טיפּ פון די „תּרבות“-שולן האָבן פון אייגענער לער-דערפאַרונג און באַדינונג פון די מאָדערנסטע שטרעמונגען אין דער פּעדאַגאָגיק וואָס איז באַזירט אויף עלעמענטן פון פּרוידיזום און אינדיווידואַל-פּסיכאָלאָגיע, באַוויזן אויסצואַרבעטן אַ אוניפיצירטן לער-סיסטעם. דער „תּרבות“-לערער געשולט אין דער מאָדערנער פּעדאַגאָגיק, אויסקריסטאַליזירט פון זעלבסט-ראַנגלעניש פאַר נייע פאָרמען און סיסטעמען פון לערע (זע די „אפקים“), האָט געפונען דעם פּרעציזן צוגאַנג צום יידישן קינד, צו דער מענטאַליטעט פון יידישן קינד.

• • •

דער תּנ"ך און די יידישע געשיכטע וואָס איז באַהויכט מיט יידישער מאַרטיראָלאָגיע און עטישן פּאַטאָס, ווערן אויס פאַרגלייווערטע געגנשטאַנדן אין למוד, ספּאַרשווונד דאָס געל-פאַרבליאַקעוועטקייט פון די ספרים און בלעטער, דורך צאַפּלדיקע אומיטלבאַרע יידישע ווירקלעכקייט פון דער געגנשטאַנד. די תּפילה פון קינד ווערט מער ראַפינירטער און צוגלייך מער עמפּינדלעכער דורך געפונען פון לערער דעם דיאַלעקטישן צוזאַמענהאַנג פון דעם אַמאָל אין היינט.

דער העברעאיש וואָס איז אַ באַגלייטדערשיינונג, ריכטיקער אַ אינטעגראַלער טייל פון דער נאַציאָנאַלער רעוואָלוציע פון יידישן פאָלק, אַ אומבאַדינגטער עלעמענט פון ווידער-געבורט פון יידישן

ברויט*)

ל. גאָלדגראַבער

מיניאַטורן

I

אַ מאַרק-טאָג.

אינדרויסן איז געווען אַ קאַלטער ווינטער-פרימאָרגן, אויפן בלויען הימל האָט זיך ברייט צעלייגט די זון און געוואָרפן סנאָפּעס שטראַלן אויף גאָטס „זינדיקער ערד“, פון ביינאַכט דער געפאַלענער שניי האָט דאָס שטעטל ווי אין תּכריכים איינגעהילט, האָט דער שטאַרקער פראָסט מוראדיק געשטשיפּעט די נעז, ג...ערן, ער איז אומברחמנות'דיק געקראָכן אין די ביינער אַריין און די מענטשן פון גאָט פאַרטריבן.

נאָר אויפן גרויסן מאַרק-פּלאַץ האָט מען די אַכזריות פונעם ביטערן ווינטער נישט געפילט, ביי די שטעלעכלעך זענען געשטאַנען אָנגעפּלצטע ווייבער מיט דיקע טיכער אויף די קעפּ א...[illegible]... מיט לעצטן...[illegible]... די פייער-טעפּ, די מענער מיט שוואַרצע קוטשמעס, אַראָפּגערוקטע ביז איבער שטערן, האָבן די סחורות אויסגעלייגט דערביי געריסן די פויערים און פויערטעס ביי די פּאָלעס אונטער דער באַגלייטונג פון ווייבערישע קולות:

— פּאַניושו צאָ טשאָ?

— מאושע נאַ בלוזקי, ספּודניצע?

— אובּראַניאַ!

— קאַמאַשע!

— טשאַפּקי!

פ...נדערוווייטנס האָט זיך געטראָגן אַ גראָבע באַסאָווע שטימע:

— פּיענטש זאַ פּיאָנטאַקאַ, דליאַ דזשעוושיני אי כ...אָפּאַקאַ.

אין דער זייט האָט אַ "כאַפּער" געפּראָוועט לצנות:

— מאָזשע קאַטאָ (געמיינט אַ קאַטאַר) נאַ סטאָ לאַטאַ?

אינם הו-האַ פונם דאָזיקן געראַנגל נאָך אַ שטיקל ברויט, האָט זיך אויך אַן אַרבעטסלאָזער אַרומגעדרייט, פון זיין דאַר אויסגעטריקנט פּנים, האָבן אַ פּאָר האַלב אויסגעלאָשענע אויגן, מיט אַ באַהאַלטענעם ווייטיק געשריגן:

-- מיך הונגערט!

— מיין ווייב און קינדער הונגערן!

געטריבן דורך יאָרן פון נויט, אַרבעטסלאָזיקייט, דורך פאַרצווייפלונג, איז ער דאָ אַהער געקומען זוכן „גליק“, זיין אויסגעמאָגערטע פיגור איז געווען איינגעבויגן אין דרייען, ווי ער וואָלט דעם חורבן פון דער מענטשהייט אויף זיך געטראָגן, אויפן מוטלאָזן קאָפּ, איז דאָס גראַנאַטענע היטל געווען פאַרוקט ביז איבערן שטערן פונם שוואַרצן גלאַנציקן „דאַשעק“ האָבן זיך אָפּגעגנבעט אומרויקע בליקן, וואָס האָבן מיט רחמנות געזוכט און געבענטשט אַ קרבן פאַר זיך, דעם הונגער פון ווייב און קינדער צו שטילן.

אין דער זייט פונם גרויסן מאַרק-פּלאַץ, וואָס איז געווען איבערגעלאַדן פון פויערישע פורן, אויף וועלכע פויערטעס געהילט אין גראָבע שאַלן האָבן געוואַכט איבער די פערד, איז אַ פּריצישער געשפּאַן געשטאַנען, דערנעבן האָט אַן אָנגעגעטענער פויער געגלעט די זאַטע פערד, וואָס האָבן זייערע מאָרדעס געהאַלטן אַראָפּגעלאָזט אין אַנגעפילטן ...צס-זאַק האָט ער, דער הונגעריקער באַשלאָסן דאָרטן זיין „גליק“ צו פּרוּוון.

אָבער באַלד האָט זיך דערטראָגן אַ ווילדער אויסגעשריי:

— פּשיאַ קרעוו זלאָדזשעי!

און ווידער:

— ראַ אַ ט ו י צ י ע זלאָדזשעי! ר אַ אַ ט ו י צ י ע

— מילטש! — האָט קוים דער הונגעריקער היסטעריש אויסגעשריגן, ער האָט זיך אויסגעריסן פון פויערס פעסטע לאַפּעס און שנעל צווישן המון פאַרשוווּנדן. — — — — — — — —

דער טאָג איז נישט געשטאַנען, די זון האָט זיך ווי מיט אַ ציניש שמייכל דורכשפּאַצירט דעם לויטערן הימל און איז שנעל פאַרגאַנגען, האָבן די פויערים איינציקווייז, טיילווייז שבורות פאַרלאָזט דעם

*) צוגעשיקט אויפן סמך פריינדלעכע מיטאַרבעט.

פון ביאַלער לעבן

אַ סקאַנדאַל אין דער קהלה

פאָריקע וואָך איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער קהלה-פאַרוואַלטונג, אויף וועלכער ס'איז באַשלאָסן געוואָרן אָנצוקלאָגן אין געריכט אויף אַ עקסמיסיע די קאָנטראַקטירטע לאָקאַטאָרן פון „בית-יעקב"-לאָקאַל. דער מאָטיוו פון דעם באַשלוס איז דער וואָס שוין דריי יאָר ווי דער בית-יעקב-לאָקאַל דינט נישט אויף קיין שולע נאָר אויף אַ פּאַרטייַ-לאָקאַל פאַר וועלכן מען צאָלט נישט די גאַנצע צייט קיין דירה-געלט. צוליב די זעלבע מאָטיוון איז אויך אָפּגעוואָרפן געוואָרן די ווענדונג פון פיקטיוון „בית-יעקב"-קאָמיטעט וועגן רעמאָנטירן די „שולע".

דער באַשלוס (דורך אגב אָן איינשטימיקײַט) האָט ווייזט אויס נישט באַפרידיקט דעם זייער טעמפּעראַמענטפולן כאַקאַלאָווער פרנס יידל עדעלשטיין און ער האָט עס זיך אונטערגענומען צו „דערליידיקן" אין גמיגע דעם ענין.

זונטיק איז דער לעצטער אַרויפגעקומען אין קהלה מיט אַ פּאַפּיר, אַ דערלויבעניש אויף מאַכן רעמאָנט אין געפאָדערט, אַז ווינאָגראַד זאָל דעם פּאַפּיר „שוין" איינטערשרייבן, ווען דער לעצטער האָט אים דערקלערט דאָס ער אַלס סעקרעטאַר קען אויף דער אייגענער האַנד גאָר נישט מאַכן, נור אויספירן די באַשלוסן פון דער פאַרוואַלטונג האָט דער דאָזאַר געמאַכט אַן אַוואַנטורע. סאיז דערגאַן אַזוי ווייט, דאָס ווען נישט די אונטערוועגץ פון אַנוועזנדיקן וויצע-פּרעזעס קאַשעמאַכער וואָלט געקומען צו אַ שטאַרק געשלעג. ה' עדעלשטיין האָט כסדר געלאַרעמט און געשריגן: „וואַרט מען וועט אייך די פּרנסה צונעמען", „מיר האָבן דערפאַר געוויילט אַ פּרעזעס מיט אַ שטאַרקע האַנט, ער וועט אייך שוין ווייזן" (ווער איז עס די „שטאַרקע האַנט" ביי זיי אפשר באַטשקע?!)

דער סוף איז געווען דאָס דער פרנס איז אויף אַ „דעליקאַט-סיזישן אופן באַזייטיקט געוואָרן פון קהלה-לאָקאַל מיטן נישט אונטערגעשריבענעם פּאַפּיר אין קעשענע און מיט פול שוים אויף די ליפּן.

אַ דעלעגאַציע ביים סטאַראָסטע

אין ענין ש יטאַל האָט זיך פרייטאַג פאָרגעשטעלט פאַרן סטאַראָסטע ה' סטאַניעוויטש אַ דעלעגאַציע אין די פּערזאָנען פון פּרעזעס משה קאַווע, סעקרעטאַר ב. ווינאָגראַד און ה' שמאי קאַליכשטיין.

די דעלעגאַציע האָט פאַרן סטאַראָסטע געשילדערט די אויפרעגונג אין שטאָט וואָס האָט זיך געשאָפן אַלס רעאַקציע אויף די קלאַנגען פון צונעמען דעם יידישן שפּיטאָל און אים פאַרוואַנדלען אין אַן אָפּטיילונג פון קריסטלעכן. דער סטאַראָסטע האָט דער דעלעגאַציע דערקלערט, דאָס די אַלע קלאַנגען האָבן נישט קיין גרונט, ווייל קיינער האָט נישט געהאַט בדעה דעם שפּיטאָל צוצונעמען, נאָר סאיז געווען אַ פּראָיעקט וועגן אָפּדינגען אים ביי דער יידישער גמינע נעמענדיק אין אַכט, דאָס די קהלה און די יידישע געזעלשאַפט ווילן דעם שפּיטאָל אַליין אויסרעמאָנטירן און עפענען, איז דער פּלאַן פון צונומען שוין נישט רעאַל.

די דעלעגאַציע האָט דעם סטאַראָסטה געדאַנקט פאַר דער אויפקלערונג און באַרויקטע פאַרן גורל פון שפּיטאָל פאַרלאָזט די סטאַראָסטווע.

געשלאָסן דעם בונדישן לאָקאַל

זונטיק פרי איז דורך דער פּאָליציי געשלאָסן געוואָרן דער לאָקאַל פון דער לאָקאַל פון דער געז. „קולטור-ליגע" ווי אויך די ביבליאָטעק אויף דעם נאָמען דער צוגענומענער אַרכיוו איז געבליבן אין דער פּאָליצאַ צו דער דיספּאָזיציע פון דער אַדמיניסטראַטיווער זיכערהייטס-מאַכט. צוגלייך מיטן שליסן דעת לאָקאַל איז פאָרגעקומען הויז-זוכונגען ביי די ה"ה אברהם קאָראַליק און אליהו האָפמאַן.

אַ גערעטעניש אויף שולן אין ביאַלע

ווו מגייט און שטייט רעדט מען וועגן שולעס אין ביאַלע. איין שולע ווערט געמאַכט דורך עפּעס אַ „שול-קאָמיטעט" קומט באַלד אויף אַ צווייטע מיט אַ „עלטערן-קאָמיטעט" זענען זיך מתקנא די „בית-יעקב" כלל-טוער און ווילן אויך טאַנצן אויף דער שול-ההונגה.

דריי יאָר פוסטעוועט שוין זייער לאָקאַל, זינט איז שוין דאָרט געווען אַ אגודה-אָרגאַניזאַציע אַ לאָקאַל פאַרן סוחרים-פאַריין א. אַ. ו. א. א. ו.

אבער נישט סיין שולע. עטלעכע לערערינס זענען שוין געווען, אַ סך חובות זענען אָנגעמאַכט געוואָרן און קיין שולע איז אַלץ נישט געשאַפן געוואָרן. ערשט לעצטנס האָבן זיי מורא באַקומען פאַרן צונעמען דעם לאָקאַל און האָבן זיך געכאַפּט צום רעמאָנטירן אים אָבער דאָס גיט זיי זיך שוין נישט איין, ווייל די גמינע-פאַרוואַלטונג האָט שוין אונטערגענומען געריכטלעכע שריט וועגן עקסמיסירן זיי פון דאָרט.

פאָלק אין זיין לאַנד. אָט דער העברעאיש וואָס איז אַ צובוי (Nad-bodówka) פון דעם נייעם ווידערווערן פון יידישן ישוב אין ארץ-ישראל, געגליכן מיט יידישער דערקענטניש פון איר געשיכטע, ווערט פאַרוואַנדלט דאָס „תרבות"-קינד אין אַ טרויעריקער און אַ קינפטיקער מיטבויער פון דער יידישער נאַציאָנאַלער אויפריכטונג.

• • •

די אַבסאָלווענטן פון די „תרבות"-שולן זענען אומיצטום די טרעגער, ערשטע שפּרייזער און באַגיינסטיקע מיט זייער אָנוועזנהייט אַ יידיש נאַציאָנאַלער געזעלשאַפטלעכער טעטיקייט. אין אַ צייט ווען דער מיט אויפריכטיקן אידעאַליזם באַהויכטער דור פאַרשווונד פון אונזערע רייען, זאָלן מיר צוגרייטן נייע קאַדרן צום נייעם אויפשטורם און שוווּנג.

„נחדש ימינו כקדם" מיט אַ נייעם דור וואָס זאָל בלייבן אומדערשיטערט און אייגן צו אונזער זאַך אין צעשטורמטע צייטן פון מענטשן און יידן שנאה.

לאָמיר אויפשטעלן די העברעאישע „תרבות"-שול און טאַקע אין דער פאַרביגדונג מיט איר צענטראַלע...

שלמה רייך.

ווען דער קריזיס האָט זיך געענדיקט..

אין דער מינוט, ווען מיר האָבן נישט נאָר דערגרייכט דעם „דעק פונם קריזיס", נאָר ווען די לאַגע הויבט זיך ביי אונז אָן צו בעסערן, עפנט זיך אַ ברייט אַרבעטס-פעלד, קודם כל פאַר די, וועלכע באַזיצן קלענערע אָדער גרעסערע מעגלעכקייטן און קענען עפענען אַרבעטס-וואַרשטאַטן.

נאָך יעדער ציונג פון דער מלוכה-לאָטעריע — אַזעלכע זענען פאַראַן צוועלף אין יאָר — קומען צו אין לאַנד קאַפּיטאַליסטן, וועלכע שאַפן מיט מזומנים, וואָס איז זער נויטיק ביי יעדער אַרבעט אויפן ווירטשאַפטלעכן געביט. אַזאַ פּאָזיטיווע ראָל האָט אויך געשפּילט די לעצטע ציונג פון דער אַכט-און-דרייסיקטער לאָטעריע· וועלכע האָט זיך פאַרענדיקט דעם 6-טן ה. מ. אין וועלכער סאיז אַרויסגעצויגן געוואָרן אַכט טויזנט געווינסן אויף דער אַלגעמיינער סומע פון 2.089.?50 זל.

דאָס הויפּט-געווינס פון דער קלאַס, וועלכע באַטרעפט הונדערט טויזנט זל. האָבן זיך געטיילט די איינוווינער פון אָבערשלעזיע, אַרבעטער פון אַן אינדוסטרי-אַנשטאַלט, די ה"ה: ע. ה., ק. ל., מ. ר. און ה. ק. יעדע פון די פּערזאָנען האָט דערהאַלטן צוואַנציק טויזנט זל. אויף אַ גליקלעכער פּערטעלע פון זייער צעטל נום. 174.20.

אַ היפּשע ביסל געלט איז אַריינגעפאַלן קיין לאָמזשע, ווייל דאָרטן פאַרווייזן די אייגנטימער פון די באַזונדערע פערטעלעך פון לאָס נומער 58.488, אויף וועלכן סאיז געפאַלן אַ געווינס פון פינף-און-זיבציק טויזנט זל. מיט דער סומע וועלן זיך טיילן צוויי סוחרים, אַ מיליטערמאַן און געריכטסוועכטער. דאָס צווייטע געווינס פון אַזאַ סומע איז געפאַלן אין וואַרשע אויפן נומער 151.025; די באַזונדערע פערטעלעך געהערן צו פּרויען.

צו 50 טויזנט זל. האָבן געוווּנען די נום. 150.083 (וואַרשע) און 72.363 (לעסקאָ, לעמבערגער וואָיעוווּדשאַפט) אויך אין דעם פאַל האָט דאָס גליק צוגעשפּילט פרויען, וועלכע — מדאַרף אָנערקענען — פאַרשטיין די נוצן, וועלכע סגיט זי מלוכה-לאָטעריע און נעמען אין איר אַ מאַסנהאַפטן אָנטייל.

סאיז פאַרשטענדלעך, אַז די אַלע פּערזאָנען וועלן איצט האָבן בלויז איין קלאָפּאָט: ווי אַמבעסטן לאָקירן זייערע געלטער, אָבער דאָס האָט שוין נישט קיין געמיינזאַמעס מיט אונזער באַריכט.

שוין אינגיכן, וויק דעם 7-טן מאַי הייבט זיך אָן די ציונג פון דער פערטער קלאַס, וועמענס הויפּט-געווינס עס באַטרעפט — ווי סאיז באַקאַנט — אַ מיליאָן זל. מדאַרף אַלזאָ געדענקען וועגן באַנייען דעם צעטל, כדי אויסמיידן אומנויטיקע שוועריקייטן.

מאַרק, אויך די הענדלער האָבן אויף גיך צענומען די שטעלעכלעך און זענען פאַרשוווּנדן, איז דער מאַרק פּלאַץ ליידיק געוואָרן.

דאַן איז ער, דער הונגעריקער פאַרייניזאַמט געבליבן, די מידע פיס האָבן קוים דערהאַלטן דעם דערשלאָגענעם גוף זיינעם, אַ רעזיגנירטער האָט ער זיך געלאָזט גיין אין דער וועלט אַריין. פּלוצים איז ער שטיין געבליבן ביי אַ פענסטער פון אַ בעקעריי, דורך די פאַרשטויבטע שויבן, אַרויסגעהאַקטע שויבן, האָבן זיך גוטע ריחות פון פרישע געבעקסן געטראָגן, האָט ער זיך אָנגעשפּאַרט אויפן שטיינערנעם טרעפּל פון דער בעקעריי און געשמאַק איינגעשלאָפן.

אין דער קאַלטער קעלער-שטוב האָבן די פרוי און קינדער געוואַרט, דער טאַטע זאָל אַ שטיקל ברויט אין שטוב אַריינברענגען.

II

אינדרויסן איז געשטאַנען אַ טריבע נאַכט. רעגן באַגלייט פון די קאַלטן האָט כסדר געגאָסן, איז אַזאַ שוואַרצער אומעט געלעגן אומעטום און די שטאָט האָט חושך אויסגעזען.

איז דאָ און דאָרטן פאַרבייגעלאָפן אַ מענטש איינגעהויגן אין דרייפן און איז נעלם געוואָרן אין דער טיפער פינסטערניש פון די פאַרהושכטע גאַסן.

אין אַ שטיל, זייטיק געסל, אונטער דער שיין פון אַ העל באַלויכטענעם עלעקטרישן לאָמפּ האָט זיך אַרומגעדרייט אַן עלנד אומגליקלעך מיידל.

איר דאַרע אויסגעטרוקנטע פיגור מיטן אָפּגעקראָכענעם רויטן טיכל אויפן בלאָנדן קאָפּ און די געלע קרומע ציין, וואָס האָבן זיך געוואָרפן פאַר הונגער און קעלט האָבן עדות געזאָגט, אַז זי האָט שוין לאַנגע טעג און וואָכן, אפשר גאַנצע חדשים נישט דערעסן. — — —

פון איר אָפּגעצויגן איינגעשרומפן פּנים האָבן אַרויסגעקוקט אַ פּאָר דערשראָקענע אויגן, וואָס האָבן געבעטן:

— ב ר ו י ט!

זי האָט אַזוי געשפּאַנט הין און צוריק אינם שטילן זייטיקן הינטער-געסל, אין די צעריסענע שיך, פון וואַנען קרומע פינגער האָבן אַרויסגעקוקט, האָבן געקענען די ווייכע בלאָטע, און מיט גרויס קנאה האָט זי באַטראַכט די זאַטע אַדורכגייער, וואָס האָבן אויך געאיילט פון קאַלטן רעגן אין זייערע וואַרעמע הייזער.

אבער זי — — — —

זי, דאָס גאַסן-מיידל, פאַרקויפט דעם קערפּער, זי פאַרקויפט — ליבע...

מיז זי דאָך אפילו אין אַ פינסטער מבולד קיין נאַכט וואַרטן אויפן „ברויט געבל" אפשר וועט זיך פאַרט אונטעריאָגן עפּעס אַ יינגערמאַן, וואָס וועט געבן אויף אַ שטיקל ברויט צו דערהאַלטן דעם זינדיק געפּייניקטן גוף ביי דער נשמה.

האָט זי אַזוי נערוועז געשפּאַנט הילכיקע טריט איבערן געסל אין דאָס האַלב אָפּגעשטאַרבענע האַרץ האָט איר נישט געלאָזט פון דאָרט אַוועקגיין, אַנגעשפּאַרט דעם נאַסן אויסגעצווונגענעם קאָפּ אין סלופּ פון עלעקטרישן לאָמפּ, איז די שיין פון דעם עלעקטרישן ליכט געווען איר איינציקער עדות, אַז פאַר איר זענען פאַרברענט אַלע בריקן פון שטילן רויקן לעבן און אַז זי, דאָס עלנדע מיידל און אַ שטוב און מוטערלעכער אויפזיכט, וועט אַזוי אַמאָל ערגעץ ווו פאַלן אַ טויטע, פאַרגליווערטע פון הונגער און פיין.

איז דאָס מיידל אַזוי געשטאַנען אומבאַוועגלעך אַן איינגעבויגענע און צעבראָכענע און געטראַכט:

— וועט היינט שוין קיינער נישט קומען?

— סאיז דאָך איצט אָן עברה אַ הינט אויפן גאַס אַרויסצולאָזן.

אָבער פּלוצים האָט זיך דערהערט אַ רוף:

פּס — ס — ס, פּס — ס — ס!

זי האָט איר מוטלאָזן קאָפּ אויפגעהויבן, אַ גאַסט רופט, זי לויפט.

באַלד איז פון דער ערד אויסגעוואַקסן אַ „קאָנקורענטקע" אירע, אַ יינגע רייצנדיקע פול ברוסטיקע פיגור, מיט אַ פריילעכן שמייכל האָט זי דעם „גאַסט" אונטערן אָרעם גענומען און ביידע זענען זיי פאַרשוווּנדן געוואָרן אין דער פינסטערניש פון דער טויטער נאַכט.

איז זי אַזוי געבליבן שטיין ווי אויסגעפּאַטשט און אַ קאַלטער שווייס האָט איר שטערן באַדעקט. באַלד איז איר פינסטער געוואָרן פאַר די אויגן אַזוי, אַז זי איז אַ פאַרחלשטע געפאַלן אויפן ברוק און אַ שאַרפער קוויטש האָט זיך צעטראָגן אַרום — — —

נעכטן 1,50 היינט 1.70 אַ קג. פלייש

די פרוי חמה קאַליכשטיין האָט אין אַ יאַטקע אויף דער פּיצראַצקע גאַס געקויפט פלייש און באַצאָלט צו 150 אַ ק"ג. אויפן צווייטן טאָג איז פרוי ק. ווייטער אַהין געגאַנגען קויפן אָבער מהאָט איר פאַרן זעלבן פלייש געהייסן צאָלן צו 1.70. אויף איר פראַגע: היתכן? האָט די פליישערין געענטפערט: „כהאָב געדאַרפט שחטן 7 קעלבער און געשחטן נאָר 3 מוז איך אין די דריי פאַרדינען ווי אין זיבן".

אַ שיינע סוחריי! צי פירן זיך אַלע סוחרים אַזוי?

אויסגעשעפּט זיך דער קאָנטיגענט פלייש

דער באַשטימטער קאָנטיגענט כשר־פלייש פאַר דער ביאַלער יידישער באַפעלקערונג האָט זיך שוין אויסגעשעפּט. סשטעלט זיך פאַר פאַרן סטאַראָסטע אַ דעלעגאַציע פון די פליישער, וועגן באַשטימען אַ צוגאָב קאָנטיגענט און אים פאַרגרעסערן אויף די קומענדע מאָנאַטן, ווייל אין קעגנפאַל וועלן מיר קיין כשר־פלייש נישט האָבן מער ווי אַ דריטל טעג אין חודש.

דער טאַריף פון לופט־פּאָסט צווישן פוילן און ארץ־ישראל

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער רעגולערער לופט־קאָמוניקאַציע צווישן פוילן און ארץ־ישראל, איז איינגעשטעלט געוואָרן אַ ספּעציעלער טאַריף פאַר דער לופט־פּאָסט.

1) אַ בריף ביז 10 גראַם — 55 גר., אַ פּאָסט־קאַרטל — 30 גר., אַ דאָפּלט פּאָסט־קאַרטל — 40 גר.

2) דרוק־זאַכן און סחורה־פּראָבעס — קומט צו אַן אָפּצאָל צום געוויינלעכן 25 גר. פאַר 25 גראַם.

3) צייטונגען — אַ צוגאָב פון 50 גר. פאַר 25 גראַם.

די בריף, וואָס ווערט געשיקט דורך דער לופט־פּאָסט מיטן אַעראָפּלאַן — מאָנטאָג, מיטוואָך, און פרייטאָג — דאַרפן איבערגעשיקט ווערן מיט אַ טאָג פריער.

פּאַפּיראָסן - מאַכער דראָט אַ שטראָף

פון 1־טן אַפּריל זענען אַריין אין קראַפט נייע שטראָף־פאַרשריפטן קעגן די געהיימע פּאַפּיראָסן־פאַבריקלעך.

לויט די נייע פאַרשריפטן, וועלן באַשטראָפט ווערן נישט בלויז די „פאַבריקאַנטלעך" פון די פּאַפּיראָסן, נאָר אויך די רויכערער. די סאַנקציעס וועלן זיין זייער האַרבע. ביז 6 חדשים אַרעסט און פון 300 ביז 1000 זל. שטראָף, ווו מוועט געפונען אַ קילאָ געשמוגלטן טאַבאַק.

פאַר אויסאַרבעטן פּאַפּיראָכן פון מאַנאָפּאָל־טאַבאַק באַקומט מען בלויז אַ געלט־שטראָף.

פון רוסישן טעאַטער דער „בלויער פויגל"

שוין 6 אָוונטן שפּילט אין ביאַלע שובינאָווס רוסישער טעאַטער דער אַזוי גערופענער „בלוער פויגל".

די פאָרשטעלונגען קומען פאָר כסדר ביי געפּאַקטע זאַלן. דאָס שפּילן פון די אויסגעצייכנטע אַרטיסטן רופט אַרויס בייפאַל ביים פּובליקום.

דער טעאַטער בלייבט אין ביאַלע נאָך עטלעכע טעג — ביז דינסטאָג.

וועגן דייטשישע און אַרישע פילמען

ספּעציעלע סיבות וועלן אונז מער נישט דערלויבן יעדעס מאָל אָנצוצייכנען וועלכעס פילם סאיז אַן „אַריש" אָדער דייטשיש צי גאָר אַ „ווינער". אין די פאַלן וועלן מיר עס נישט אַנאַליזירן און נישט פאַרצייכנען אין דער רובריק: „קינאָ־רעפּערטואַר" וועגן דעם בעטן מיר צו געדענקען.

פ ר ו י ע ן - פ אַ ר ז אַ מ ל ו נ ג

די פאַרזאַמלונג וועגן שאַפן אַ פרויען הילפס־פאַריין לטובת דעם מושב־זקנים, איז נישט צושטאַנד געקומען, צוליב אַ באַשלוס פון קאָמיטעט וועגן אָפּלייגן זי אויף היינטיקן זונטאָג.

די פאַרזאַמלונג קומט פאָר זונטאָג דעם 25 ה. מ. 6.30 אָוונט אין לאָקאַל פון דער קהלה.

אַלע פרויען, וועלכע ווילן עפּעס פּאָזיטיווס לייסטן לטובת דער אינסטיטוציע, דאַרפן קומען פּינקטלעך.

ביאַלע שטייט נישט אָפּ פון וואַרשע

דער רויטער־קרייץ פירט זייט אַ לענגערע צייט אַ סעמינאַר פאַר געזונטהייטס־פּראָפּאַגאַנדע און אויפקלערונג וועגן רעטונגען פון לעבן ביי פאַרשידענע פאָרפאַלן. סאיז דאָ אַ קריסטלעכע דרוזשינע און אַ יידישע, אַלס קאָמענדאַנט פון דער קריסטלעכער דרוזשינע איז באַשטימט געוואָרן ה' סטאַסעוויטש, פון דער יידישער, ה' ש. פּאָנטשיק.

דינסטיק נאָך דער לעקציע ד"ר סאַפּיאַן האָט זיך אויפגעשטעלט דער צוהערער טשאַרנעצקי מיט אַ פאָדערונג צו באַזייטיקן די יידן, באשר די קריסטן ווילן צוזאַמען מיט זיי נישט לערנען. אים האָט אונטערגעהאַלטן נאָך איינער און סהאָט זיך פאַרנומען אויף אַן אָוואַנטורע.

אויף דער „אָריגינעלער" פאָדערונג האָט ווירדיק געענטפערט דער קאָמענדאַנט פון דער דרוזשינע ש. פּאָנטשיק, זאָגנדיק, ווענמען סגעפעלט נישט צו זיצן צוזאַמען מיט יידן, דער קען אַהיים גיין. דער ה' סטאַשעוויטש האָט זיך צום גאַנצן ענין פאַרהאַלטן נייטראַל דאַקעגן דער רוב מנין און בנין פון די קריסטלעכע צוהערער (אַרום אַכציק) האָבן זיך סאָלידאַריזירט מיט דער דערקלערונג פון ש. פּאָנטשיק.

דער „סטודענטן נאָכפאָלגער", טשאַרנעצקי, האָט בחרפה פאַרלאָזט דעם זאַל צוזאַמען מיט זיין מיטשטימער.

דער יום־טוב פון 34 פולק אין ביאַלע

דעם 7־טן און 8־טן מאַי ה. י. וועלן פאָרקומען פייערונגען פון 34 פולק אין פּראָגראַם פון די פייערונגען גייען אַריין:

דעם 7־טן מאַי אַ מיליטערישער דורך־מאַרש מיט מוזיק איבערן שטאָט ווי אויך אַ געדענק־אַפּעל פאַר די געפאַלענע מיליטער־לייט פון 34 פ. פ.

דעם 8־טן מאַי:

אַ „פּאָבודקע", אַ גאָטעס־דינסט, דעקאָרירן מיט אויסצייכנונגען די אָפיצירן, אונטעראָפיצירן און זעלנער, דאָס אָפּנעמען די שבועה ביי די נייע זעלנער פון לעצטן יאָרגאַנג, אַ דעפילאַדע.

נאָך מיטאָג וועלן פאָרקומען ספּאָרט־פאַרמעסטונגען.

צו די פייערונגען וועלן געבעטן די גאַנצע ביאַלער און פּאָוויאַטאָווע געזעלשאַפט.

קרוב דריטהאַלבן מיליאָן אָפּשפּאָר־ביכלעך

יעדן חודש העכער 50 טויזנט נייע אינהאַבער פון אָפּשפּאָר־ביכלעך און דורכשניטלעך 8 — 10 מיליאָן זל. נייע אָפּשפּאָר־וקלאַדן — דאָס איז זיכער פון איין זייט אַ בולטער באַווייז פון געזונטער שטרעבונג מצד די ברייטע געזעלשאַפטס־שיכטן צו אַ קלוגער קאַפּיטאַליזאַציע, און פון דער אַנדער זייט אַ באַשיינפערלעכער סימן פון אומדערשיטערטן צוטרוי, וועלכן די געזעלשאַפט האָט צו פּ. ק. אָ.

די אויבן־געבראַכטע ציפערן זענען דער דורכשניט אין וווקס פון אָפּשפּאָר־דינסט פון פּ. ק. אָ. פאַרן ערשטן קוואַרטל ה. י. די סומע פון די איינשפּאָר־וקלאַדן אין פּ. ק. אָ. זענען אין דעם קוואַרטל געוואַקסן מיט העכער 25 מיליאָן זל. און צום ערשטן אַפּריל דערגרייכט די אַלגעמיינע סומע פון 689 מיליאָן זל.

אָבער גאָר מער כאַראַקטעריסטיש איז דער כסדרדיקער וווקס פון נייע אינהאַבער פון אָפּשפּאָר־ביכלעך, וועלכער האָט היי־יאָר דערגרייכט רעקאָרדן ציפערן, נעמלעך: יאַנואַר 53.445, פעברואַר 56.907, מערץ 51.791, אַזוי אַז דעם 1־טן אַפּריל האָט דער אַלגעמיינער סכום אָפּשפּאָר־ביכלעך אין פּ. ק. אָ. דערגרייכט 2.416.849.

קאַרגע דריטהאַלבן מיליאָן אָפּשפּאָר־ביכלעך — דאָס זענען אויסגעדריקט אין דער שפּראַך פון ציפערן יענע גרויסע מעלות, וואָס פּ. ק. אָ. פאַרזיכערט אירע קליענטן צוו. אַנד. אין אָפּשפּאָרונגס־געביט; דאָס איז דער אויסדרוק פון פולן צוטרוי מצד די אָפּשפּאָרנדע צו דער אויסגעפּרובטער זיכערקייט פון די פּ. ק. זן.־וקלאַדן.

געשלאָסן די תלמוד־תורה

צוליבן נישט אויסצאָלן די מלמדים זייערע הונגער־פּענסיעס איז די תלמוד־תורה געשלאָסן שוין העכער דריי וואָכן (ווו זענען די תורה פאַרזאָרגער אין ביאַלע?)

טשעקאַווע זאַכן, וועלכע מיר ווייסן גאָרנישט

קינד און קייט רעדט היינט נאָר פון איין זאַך: ענגלאַנד. נישט נאָר ווי אַזוי סוועט אָפּגעהאַלטן ווערן די קרוינונג, נאָר אויך איבער ענגלאַנד גופא וויאַזוי זעט עס דאָרט אויס, ווי אַזוי לעבט זיך עס אין ענגלאַנד וכדומה?

סאיז דעריבער כדאי צו באַשרייבן עטלעכע טשעקאַווע זאַכן, טייל וואָס כהאָב אַליין מיטגעמאַכט אויף מיינע נסיעות אין ענגלאַנד און טייל וואָס כהאָב אַליין געהערט פון חשובע ענגלישע מענטשן.

זענען מיר אַמאָל ווידער געזעסן ביי אַ פּרעסע־מיטינג און דאָס וואָרט האָט געהאַט ווי תמיד, דזאָהן סטופּס, דער רעדאַקטאָר פון דער לאָנדאָנער „טיימס". אוודאי האָט מען גערעדט איבער ענגלאַנד און סטופּס האָט אַ פרעג געטאָן, אויב עמיצער פון אונז ווייסט, וויפל איינוווינער לאָנדאָן האָט, אַוודאי האָבן זיך געפונען עטלעכע, וואָס האָט געוווסט אויף גענוי, לויט דער לעצטער פאָלקס־צעלונג: זיבן מיליאָן 476 טויזנט 886 איינוווינער.

מיסטער סטופּס האָט געשמייכלט מיט יענעם שמייכעלע, וועלכעס סהאָבן אַלע רעדאַקטאָרן פון דער „טיימס", וואָס ווייסן אַלעס בעסער...

„איר האָט אַ טעות, לאָנדאָן האָט אינגאַנצן 9.834 איינוווינער, מאַכט נישט. איך מיין נישט עפּעס אַ שטעטל אין דער וועלט, וואָס הייסט אויך לאָנדאָן, איך מיין טאַקע די הויפּט־שטאָט פון דער בריטישער אימפּעריע: לאָנדאָן. אט די שטאָט ציילט אינגאַנצן 9834 איינוווינער, האָט היינטיקס יאָר פאַרצייכנט 83 ניי־געבוירענע און 51 טויטע.

איר מוזט וויסן, אַז לאָנדאָן, דאָס אמתע לאָנדאָן איז אַ נערע שטאָט, „די סיטי". אַלעס אַנדערע האָט מען במשך פון אַ סך יאָרן צוגעטשעפּעט צו לאָנדאָן. אבער „די סיטי" איז טאַקע געבליבן די אייגנטלעכע שטאָט. מיט באַזונדערע געזעצן און מיט אַן אייגענעם בירגערמייסטער, דעם „לאָרד־מעיאָר" די גאַנצע איבעריקע שטאָט ווערט פאַרוואַלטעט פון ראַדניקעס. בלויז די 9.834 איינוווינער פון דער „סיטי" האָבן אַ בירגערמייסטער, דעם איינציקן אין לאָנדאָן אַלע געזעצן זענען חל אויף דער „סיטי" ערשט ווען דער לאָרד מעיאָר האָט זיי אונטערגעשריבן. די „סיטי" האָט אַן אייגענעם אָפּגעאָרדנטן אין פּאַרלאַמענט כאָטש, זי האָט אַזוי ווייניק ווייער, זי האָט איר אייגענע פּאָליציי און די פּאָליציי פון די אַנדערע ענגלישע שטעט אָדער אפילו פון די אַנדערע לאָנדאָנער טיילן, טאָרן דאָרט קיין דינסט נישט מאַכן. זיי טאָרן זיך נישט אַריינמישן אין ענינים פון די „סיטי־בירגער". אמת איז, אַ גאַנצן טאָג זענען פאַראַנען אין דער „סיטי", ווו די גרויסע געשעפטן און קאָנטאָרן זענען אָפן, ערך צוויי מיליאָן מענטשן און נאָך מער, וואָס קויפן און פאַרקויפן. מאַכט מען אָבער צו די געשעפטן און די קאָנטאָרן, פאָרט אַלעס אַרויס פון „לאָנדאָן־סיטי" און עס פאַרבלייבן דאָרט בלויז 9834 מענטשן, וואָס וווינען דאָרט שטענדיק.

די גרויסע האָלבאָרן־סטריט, איז אויף דער רעכטער זייט „לאָנדאָן" און אויף דער לינקער זייט געהערט זי צו דער „פאָרשטאָט". צען אַזייגער אויף דער נאַכט קען מען זען ווי טויזנטער מענטשן גייען אַרויס פון די לאָקאַלן, וואָס זענען פאַראַנען אין דער האָלבאָרן־סטריט אויף דער רעכטער זייט און גייען אַריבער אין די רעסטאָראַנען און לאָקאַלן וואָס ליגן אויף דער זעלבער גאַס לינקס, ווייל אין „לאָנדאָן" מוז אַלע לאָקאַלן און רעסטאַראַציעס צוגעמאַכט ווערן צען אַזייגער אין אויסערהאַלב לאָנדאָן מעג מען אָפן האַלטן אַזוי לאַנג די פּאָליציי באַוויליקט.

דאָס זעלבע קען מען זען זונטאָג. אויף דער רעכטער זייט פון דער האָלבאָרן־גאַס זענען צוגעמאַכט אַלע רעסטאָראַנען און טיי־הייזער צוליב זונטאָגרו און אויף דער לינקער זייט פון דערזעלבער גאַס. זענען אַלע לאָקאַלן אָפן, משפּילט, מטאַנצט און סאיז פריילעך...

אין „לאָנדאָן" איז פאַראַנען אַן אכסניה, וועלכע סהאָט געעפנט אין יאָר 1579 דער דאַמאַלסטיקער מיליאָנער וואַטס. די דאָזיקע אכסניה האָט בלויז צוועלף בעטן לויט דעם טעסטאַמענט פון וואַטס, וועלכעס ווערט היינט אָפּגעהיט פון אַ באַזונדערער רייכער חברותא, האָבן די געסט פון דעם הויז נישט נאָר אַ פיינע, ריינע דירה און דאָס בעסטע עסן אומזיסט, נאָר יעדער וואָס גייט פון דאָרט אַוועק, באַקומט נאָך אַ שילינג צידה לדרך... און דער דאָזיקער אכסניה זענען פאַרצייכנט אַלע געסט וואָס האָבן דאָרט געוווינט במשך פון די 358 יאָר. סזענען דאָרט פאַרשריבן די חשובסטע מענטשן פון דער וועלט, צווישן זיי אויך די ענגלישע קעניגין עליזאַבעט. יעדן טאָג איז דאָס „האָטעל" באַזעצט פון די פיינסטע און בעסטע געסט, וואָס קומען קיין „לאָנדאָן".

ז. האַבער (ווין).

Redaktor wydawca: Chaim D. Miodek. Druk. „Express" Biała-Podlaska Piłsudskiego 6.